

Страшинська Л.В., Гривківська О.В., Михайлик О.М.

СТРУКТУРНІ ДЕФОРМАЦІЇ У ВИРОБНИЦТВІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇХ НАСЛІДКИ ДЛЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Національний університет харчових технологій

У статті досліджено сутність терміну «продовольча проблема» у вузькому та широкому її значенні. Проаналізовано структуру виробництва продукції сільського господарства у 2020–2022 рр. та акцентовано увагу на суттєвих диспропорціях у розвитку вітчизняного сільського господарства, де значна частина припадає на продукцію рослинництва.

Проаналізована сучасна ситуація в Україні щодо основних показників діяльності в рослинництві. Визначено, що збільшення обсягів виробництва сільськогосподарських культур в рослинництві протягом 2020–2021 рр. було обумовлено, головним чином, за рахунок підвищення їх врожайності при незначних змінах площі вирощування, проте з початком війни ситуація в рослинництві зазнала кардинальних змін.

Проаналізовано основні показники діяльності в тваринництві. Визначено, що кількість сільськогосподарських тварин протягом 2020-2022 рр. зменшилась за всіма видами, що вплинуло на виробництво основних видів продукції тваринництва в цілому.

Наголошено, що зазначені тенденції знайшли своє відображення у споживанні населенням України основних харчових продуктів, споживання харчових продуктів на одну особу в рік збільшилось стосовно продукції рослинного походження і зменшилося стосовно продукції тваринного походження.

Зауважено, що значний дефіцит споживання населенням України харчових продуктів відносно раціонально рекомендованих (медично обґрунтованих) норм споживання спостерігається за висококалорійними видами продукції, які, зважаючи на досить високу їх вартість, є недоступними для значної кількості населення України.

Проаналізовано структуру сукупних витрат домогосподарств в Україні, де визначено, що наші співвітчизники разом зі збільшенням рівня доходів, також збільшують обсяги витрат на харчові продукти, при цьому не маючи можливість досягти раціональних норм споживання за основними видами харчових продуктів.

Обґрунтовано напрямки державної політики щодо створення сприятливих умов для сільськогосподарських товаровиробників з ціллю подолання негативних тенденцій та підвищення поголів'я тварин і збільшення обсягів виробництва відповідної харчової продукції.

Ключові слова: продовольча проблема, продовольча безпека, продукція рослинництва, продукція тваринництва, структура сукупних витрат, раціональні норми споживання, структура продукції сільського господарства.

Постановка проблеми. Забезпечення населення харчовими продуктами, вирішення проблеми продовольчої безпеки завжди вважалось пріоритетним завданням держави на будь-якому етапі розвитку суспільних відносин. Адже потреби у харчуванні відносять до першочергових потреб людини, які вона задовольняє в силу фізіологічних особливостей в першу чергу. Тому держави, які змогли вирішити ці проблеми шляхом насичення продовольчого ринку якісним продовольством власного виробництва в достатній кількості й дотепер очолюють список найрозвиненіших країн світу. В Україні протягом останніх років зменшення реальних доходів населення, зниження реальної заробітної плати, непродумана аграрна політика спричинили зменшення споживання харчових продуктів, погіршення структури споживання, зниження калорійності. Це призводить до виснаження робочої сили, зниження її здатності до продуктивної праці, до скорочення тривалості життя, а відтак – до зменшення кількості населення. Отже, вирішення продовольчої проблеми на

сучасному етапі розвитку держави вбачається актуальним завданням сьогодення, що і визначає актуальність пропонованого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку сільського господарства, в тому числі в аспекті його структурних деформацій активно розглядаються в наукових працях зарубіжних та вітчизняних дослідників. Теоретичним основам аналізу аграрного ринку щодо його ефективного розвитку протягом останніх років присвятили свої праці такі провідні закордонні вчені як Амескамп К., Волльні Б., Герцфельд Т., Мумме Х., Поггензее К., Ратманн К., Фей Е., Хартманн М., Штрубенхофф Г., Штруве А. Практичні аспекти зазначеної проблеми знайшли своє віддзеркалення в працях Грезе Г., Хегера А., Кіршке Д. (Grethe, Hüger und Kirschke, 2018); Тангермана С., Кулмана П., Шміца М., Сігерса Т. (Tangermann, Kuhlmann, Shmitz und Seegers, 2019); Буллока Д., Салофера К. (Bullock und Salhofer, 2019) а також Кестера У. (Koester, 2020).

Дослідженню проблем аграрного ринку в цілому та питань продовольчої безпеки України присвятила свої наукові праці низка провідних вітчизняних вчених, зокрема Вараксіна О. (Вараксіна, 2020), Гринишин В. (Гринишин, 2021), Зеліско Н. (Зеліско, 2019), Кундєєва Г., Скопенко Н. (Кундєєва, Скопенко, 2022), Павловська І. (Павловська, 2022), Стариченко Є. (Стариченко, 2019), Шевченко О. (Шевченко, 2022) та багато інших дослідників, проте й дотепер окремі напрямки зазначеної проблеми потребують нагального розв'язання та обґрунтування підходів до їх вирішення.

Метою статті є визначення структурних деформацій у виробництві сільськогосподарської продукції та обґрунтування їх наслідків для продовольчої безпеки України.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження стали сучасні наукові публікації вітчизняних учених у провідних періодичних і спеціалізованих виданнях, що стосуються продовольчої проблеми в аспекті шляхів вирішення та забезпечення продовольчої безпеки держави як основної цілі розвитку продовольчого ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Продовольча проблема як така може тлумачитись у вузькому та широкому значенні. У вузькому значенні продовольча проблема – це нестача продовольства (в цілому або його окремих видів) через неналежний розвиток продуктивних сил в аграрному секторі економіки чи окремих його ланок, через несприятливі погодні умови (посуха, повінь, градобій тощо) чи згубні соціально-економічні події (війни, повстання, перевороти) в окремій країні чи регіоні. У широкому значенні продовольча проблема являє собою комплекс економіко-технічних, соціально-демографічних, політичних проблем виробництва, розподілу, обміну, споживання харчових продуктів, нестача яких призводить до недоїдання, голоду та епідемій, соціально-політичної нестабільності в суспільстві, бунтів тощо.

Діапазон продовольчої проблеми досить широкий – від тимчасової нестачі окремих продуктів до масового голоду. Англійський економіст Мальтус стверджував, що витoki продовольчої проблеми полягають в тому, що населення має тенденцію зростати в геометричній прогресії, а засоби існування, передусім продовольство – збільшуються в арифметичній прогресії. Отже, головна причина нестачі продовольства з огляду на технологічний спосіб виробництва – неналежний рівень розвитку продуктивних сил у сільському господарстві, який не забезпечує випереджувальних темпів приросту продовольства порівняно з темпами приросту населення (Гринишин, 2021).

Структура продукції сільського господарства у 2020–2022 рр. представлена в табл. 1.

Таблиця 1.

Структура продукції сільського господарства у 2020-2022 рр. (%)

Сільськогосподарська продукція	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2021 р. до 2020 р.	Відхилення 2022 р. до 2021 р.
Продукція тваринництва	22,7	18,6	21,8	- 4,1	+3,2

в тому числі виращування сільськогосподарських тварин	12,0	10,1	11,9	-1,9	+1,8
молоко	6,7	5,4	6,5	-1,3	+1,1
яйця	3,1	2,3	2,6	-0,8	+0,3
інша продукція тваринництва	0,9	0,8	0,8	-0,1	-
Продукція рослинництва	77,3	81,4	78,2	+ 4,1	-3,2
в тому числі культури зернові та зернобобові	33,9	38,5	32,3	+4,6	-6,2
культури технічні	26,5	28,0	30,0	+1,5	+2,0
картопля, культури овочеві та баштанні продовольчі	12,9	11,3	13,0	-1,6	+1,7
культури плодові, ягідні та виноград	2,2	2,0	2,4	-0,2	+0,4
інша продукція рослинництва	1,8	1,6	0,5	-0,2	-1,1
Разом	100,0	100,0	100,0	-	-

**Розраховано авторами за даними: Україна у цифрах 2022. Статистичний збірник. Держстат України, 2023. с.22. (2023).*

Отже, за результатами табл. 1, можемо констатувати суттєві диспропорції у розвитку вітчизняного сільського господарства. Так, у 2020 р. частка продукції тваринництва склала 22,7% проти частки продукції рослинництва – 77,3%.

Зазначені тенденції щодо домінування частки рослинництва в структурі продукції вітчизняного сільського господарства продовжували посилюватись у 2021 р. В цей період частка продукції тваринництва проти рівня попереднього року знизилась на 4,1% і склала 18,6%, в той час як частка продукції рослинництва відповідно збільшилась і склала 81,4%.

У 2022 р. ситуація трохи покращилась. Частка продукції тваринництва в загальній структурі виробництва сільськогосподарської продукції збільшилась на 3,2 %, проте це не дало змоги досягнути навіть рівня 2020 року.

Сучасна ситуація в Україні щодо виробництва основних показників діяльності в рослинництві представлена в таблиці 2.

Таблиця 2.

Основні показники діяльності в рослинництві у 2020-2022 рр.

Види продукції	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 р. у % до 2020 р.	2022 р. у % до 2021 р.
Площа, з якої зібрано врожай сільськогосподарських культур, тис. га					
Культури зернові та зернобобові	15283	15948	11773	+ 4,35	-26,18
Соняшник	6481	6665	5238	+ 2,84	-21,41
Буряк цукровий фабричний	220	227	184	+ 3,18	-18,94
Картопля	1325	1283	1204	- 3,17	-6,16
Культури овочеві	465	461	375	- 0,86	-18,66
Культури плодові та ягідні (у плодоносному віці)	191	191	171	-	-10,47
Урожайність сільськогосподарських культур (ц з 1 га)					
Культури зернові та зернобобові	42,5	53,9	45,8	+ 26,82	-15,03
Соняшник	20,2	24,6	21,6	+ 21,78	-12,20
Буряк цукровий фабричний	416,2	479,1	541,2	+ 15,11	+12,96
Картопля	157,2	166,4	173,5	+ 5,85	+4,27
Культури овочеві	207,4	215,4	200,3	+ 3,86	-7,01
Культури плодові та ягідні	105,6	117,3	116,1	+ 11,08	-1,02
Виробництво сільськогосподарських культур, тис. т					
Культури зернові та зернобобові	64933	86010	53864	+ 32,46	-37,37
Соняшник	13110	16392	11329	+ 25,03	-30,89
Буряк цукровий фабричний	9150	10854	9941	+ 18,62	-8,41
Картопля	20838	21356	20899	+ 2,49	-2,14
Культури	9653	9935	7512	+ 2,92	-24,39

овочеві					
Культури плодові та ягідні	2024	2235	1995	+ 10,42	-10,74

**Розраховано авторами за даними: Україна у цифрах 2022. Статистичний збірник. Держстат України, 2023. с.23. (2023).*

Як свідчать дані табл. 2, площа, з якої зібрано врожай сільськогосподарських культур у 2021 р. порівняно з 2020 р. збільшилась під культурами: зерновими та зернобобовими (+4,35%), соняшником (+2,84%) та буряком цукровим фабричним (+3,18%). Площа під ягідними та плодовими культурами не змінилась. Дещо зменшилась площа під картоплею (-3,17%) та овочевими культурами (-0,86%). Отже, можемо констатувати, що суттєвого змінення площа під сільськогосподарськими культурами в цілому не зазнала. Поряд з тим за цей період суттєво збільшилась врожайність сільськогосподарських культур. Зокрема, врожайність зернових та зернобобових культур збільшилась на 26,82%, соняшника – на 21,78%, буряка цукрового фабричного – на 15,11%, культур плодових та ягідних – на 11,08%, картоплі – на 5,85%, овочевих культур – на 3,86%.

Така ситуація спричинила й збільшення обсягів виробництва сільськогосподарських культур, а саме: зернових та зернобобових – на 32,46%, соняшника – на 25,03%, буряків цукрових фабричних – на 18,62%, культур плодових та ягідних – на 10,42%, овочевих культур – на 2,92%, картоплі – на 2,49%. Отже, збільшення виробництва сільськогосподарської продукції було обумовлено головними чином за рахунок підвищення їх врожайності.

Проте з початком війни в Україні ситуація в рослинництві кардинально змінилась. Значно зменшилась площа, з якої було зібрано врожай, за всіма сільськогосподарськими культурами. Зокрема, найбільше скорочення площ спостерігалось по культурам зерновим та зернобобовим (-26,18%), соняшнику (-21,41%), буряку цукровому фабричному (-18,94%) та овочевими культурами (-18,66%).

Урожайність сільськогосподарських культур також знизилась, за виключенням цукрових буряків та картоплі, де збільшення врожайності склало відповідно 12,96% та 4,27%.

Зазначені тенденції відобразились на загальному виробництві сільськогосподарських культур. Зниження обсягів виробництва склало: за зерновими та зернобобовими культурами (-37,37%), соняшником (-30,89%), буряком цукровим фабричним (-8,41%), картоплею (-2,14%), овочевими культурами (-24,39%), культурами плодовими та ягідними (-10,74%).

Досить суперечлива ситуація протягом останніх років спостерігається у тваринництві. Основні показники діяльності в тваринництві представлені в табл. 3.

Таблиця 3.

Основні показники діяльності в тваринництві у 2020-2022 рр.

Види продукції	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021 р. у % до 2020 р.	2022 р. у % до 2021 р.
Кількість сільськогосподарських тварин, на кінець року; тис. голів					
Велика рогата худоба	2874	2644	2307	- 8,00	-12,75
в тому числі корови	1673	1544	1353	- 7,71	-12,37
Свині	5876	5609	4948	- 4,54	-11,78
Вівці та кози	1140	1094	941	- 4,04	-13,99
Птиця, млн. голів	200,6	202,2	180,5	+ 0,80	-10,73
Виробництво основних видів продукції тваринництва, тис. т.					
М'ясо (у забійній масі)	2478	2438	2207	- 1,61	-9,47
у тому числі яловичина та телятина	345	311	268	- 9,86	-13,83
свинина	697	724	659	+ 3,87	-8,98
баранина та козлятина	12	12	11	-	-8,33
м'ясо птиці	1405	1374	1253	- 2,21	-8,81
Молоко	9264	8714	7768	- 5,94	-10,86
Яйця, млн. шт.	16167	14071	11922	- 12,96	-15,27
Вовна, т	1573	1497	1237	- 4,83	-17,37

*Розраховано авторами за даними: Україна у цифрах 2022. Статистичний збірник. Держстат України, 2023. с.24. (2023).

Як свідчать дані табл. 2, у 2021 р. порівняно з 2020 р. кількість сільськогосподарських тварин на кінець року зменшилась практично за всіма видами, зокрема, великої рогатої худоби (-8,0%), в тому числі корів (-7,7%), свиней (-4,54%), овець та кіз (-4,0%). Дещо збільшилось поголів'я птиці (+0,8%). Така ситуація знайшла відображення й на виробництві основних видів продукції тваринництва. Практично за всіма видами продукції спостерігається зниження обсягів виробництва, крім свинини (+3,87%). За іншими видами продукції за зазначений період найбільше зниження спостерігалось: яйця (-12,96%), яловичина та телятина (-9,86%), молоко (-5,94%), вовна (-4,83%). Виробництво м'яса птиці також зменшилося (-2,21%) навіть незважаючи на те, що поголів'я птиці за зазначений період збільшилося на 0,8%.

Досить передбачувано, що з початком війни у 2022 р. ситуація в тваринництві ще більше погіршилась порівняно з попереднім періодом. Кількість сільськогосподарських тварин значно скоротилась, що призвело до значного зниження виробництва основних видів продукції тваринництва, зокрема, яловичини та телятини – на 13,83%, свинини – на 8,98%, баранини та козлятини – на 8,33%, м'яса птиці – на 8,81%. Виробництва молока, яєць та вовни також скоротилось – відповідно на 10,86%, 15,27% та 17,37%.

Отже, продовольча проблема на сучасному етапі розвитку в Україні полягає у значних структурних деформаціях у виробництві сільськогосподарської продукції, де значна частина припадає на продукцію рослинництва. Зрозуміло, що зазначені тенденції знайшли своє відображення на споживанні населенням України основних харчових продуктів, що представлено в табл. 4.

Таблиця 4.

Споживання харчових продуктів в Україні (на одну особу за рік, кг)

Харчові продукти	Раціо- нальні норми	Роки			2021 р. у % до	
		2019 р.	2020 р.	2021 р.	раціо- нальних норм	2020 р.
М'ясо і м'ясні продукти	83	53,6	53,8	53,0	- 36,14	- 1,49
Молоко і молочні продукти	380	200,5	201,9	201,5	- 46,97	- 0,20

Яйця, шт	290	282	278	272	- 6,21	- 2,16
Риба і рибні продукти	20	12,5	12,4	13,2	- 34,00	+ 6,45
Цукор	38	28,8	27,8	28,5	- 25,00	+ 2,52
Олія	13	12,0	12,3	13,6	+ 4,62	+ 10,57
Картопля	124	135,7	134,0	132,4	+ 6,77	- 1,19
Овочі та баштанні продовольчі культури	161	164,7	164,0	165,4	+ 2,73	+ 0,85
Плоди, ягоди та виноград	90	58,7	56,5	59,0	- 34,44	+ 4,42
Хлібні продукти	101	97,6	96,6	92,7	- 8,22	- 4,04

**Розраховано авторами за даними: Україна у цифрах 2021. Статистичний збірник. Держстат України, 2022. с.22. (2022).*

Як засвідчують дані табл. 3. споживання харчових продуктів на одну особу в рік протягом 2020–2021 рр. збільшилось стосовно продукції рослинного походження і зменшилося стосовно продукції тваринного походження. Зокрема, зросло споживання олії (+10,57%), плодів, ягід та винограду (+4,42%), цукру (+2,52%), овочів та баштанних продовольчих культур (+0,85%). Також спостерігаються позитивні тенденції щодо споживання риби та рибних продуктів (+6,45%). Проте споживання м'яса і м'ясних продуктів (-1,49%), молока і молочних продуктів (-0,20%), яєць (-2,16%) засвідчують тенденції скорочення. Крім того, за зазначений період скоротилось споживання картоплі (-1,19%) та хлібних продуктів (-4,04%).

Але суттєва проблема в Україні полягає в тому, що раціональні норми споживання у 2021 р. були досягнуті лише за трьома видами продуктів, а саме: олія (+4,62%), картопля (+6,77%) і овочі та баштанні продовольчі культури (+2,73%). Вся ця продукція відноситься до низькокалорійних видів, що містить в своєму складі досить незначну кількість мікро- та макроелементів. Також ця продукція відноситься до товарів низької цінової доступності. Отже, це найдешевша продукція, яку може собі дозволити пересічний українець.

За всіма іншими видами спостерігається значний дефіцит споживання населенням України харчових продуктів відносно раціонально рекомендованих (медично обґрунтованих) норм споживання. Зокрема, найбільший дефіцит спостерігається стосовно молока і молочних продуктів (-46,97%), м'яса і м'ясних продуктів (-36,14%), плодів, ягід та винограду (-34,44%), риби та рибних продуктів (-34,0%), цукру (-25%). Дещо менший дефіцит

спостерігається по хлібним продуктам (-8,22%) та яйцям (-6,21%). Зазначена продукція відноситься до висококалорійних видів, проте зважаючи на досить високу вартість є недоступною для значної кількості населення України. Саме вона є джерелом необхідних людині білків, жирів, мікро- та макроелементів.

Тож суттєва проблема полягає в тому, що низький рівень доходів домогосподарств не дає можливості громадянам України споживати харчові продукти високої цінової категорії.

Структура сукупних витрат домогосподарств протягом 2019-2021 рр. представлена в табл. 4.

Таблиця 4.

Структура сукупних витрат домогосподарств в Україні у 2019–2021 рр.,

(у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)

Витрати	Роки			Відхилення 2021р. до 2020 р., %
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	
Усього сукупних витрат, грн.	9670,2	9523,6	11243,4	+18,1
Відсотків				
Споживчі сукупні витрати	91,3	91,4	91,3	- 0,1
продовольчі товари (включаючи харчування поза домом, алкогольні напої та тютюнові вироби)	51,7	52,7	50,1	-2,6
непродовольчі товари та послуги	39,6	38,7	41,2	+2,5
оплата житла, комунальних продуктів та послуг, з них:	13,0	12,9	13,8	+0,9
сума пільг та субсидій	0,9	0,1	0,1	-
Неспоживчі сукупні витрати	8,7	8,6	8,7	+ 0,1

*Розраховано авторами за даними: Україна у цифрах 2021. Статистичний збірник. Держстат України, 2022. с.12. (2022)

Дані табл. 4 переконливо засвідчують, що частка витрат на продовольчі товари протягом останніх років, хоча і поступово зменшується, проте залишається досить значною (50,1% у 2021р.). Незважаючи на збільшення

сукупних витрат у 2021 р. проти рівня попереднього року на 18,1%, зниження частки продовольчих товарів в структурі споживчих сукупних витрат спостерігається лише на 2,6%. Отже, наші співвітчизники разом зі збільшенням рівня доходів, також збільшують обсяги витрат на харчові продукти, при цьому не маючи можливість досягти раціональних норм споживання за основними їх видами.

Складність ситуації полягає в тому, що найближчим часом тенденції зниження поголів'я сільськогосподарських тварин подолати не вдасться. Скорочення кількості фермерських господарств, зниження якості молока, що надходить на переробку, відмова сільського населення утримувати худобу буде погіршувати ситуацію в тваринництві. І темпи цього скорочення можуть бути більшими порівняно зі скороченням населення внаслідок міграції за кордон через військові дії в Україні та воєнні втрати на фронті. Тож в першу чергу держава повинна звернути увагу на ситуацію в тваринництві, створивши сприятливі умови для сільськогосподарських товаровиробників з ціллю подолання негативних тенденцій та підвищення поголів'я тварин і збільшення обсягів виробництва відповідної харчової продукції.

Суттєвою проблемою виступає також бідність населення України, незважаючи на підвищення номінальної заробітної плати. Як засвідчує практика реальні доходи домогосподарств зменшуються, значна частина населення через війну в Україні втратила роботу, тож вирішити цю проблему найближчим часом навряд чи вдасться, проте після закінчення війни відновлення економіки повинно враховувати нарощування виробництва основних видів продовольства при значному підвищенні доходів домогосподарств.

Висновки. Незважаючи на досить високий рівень самозабезпеченості нашої країни основними видами продовольства, в Україні спостерігається значний дефіцит у споживанні населенням основних видів харчових продуктів. Така ситуація спричинена як проблемами у сільському господарстві, так і низькою купівельною спроможністю населення, яке вимушене більше 50%

доходів домогосподарств витратити на харчові продукти. Через війну в Україні найближчим часом подолати проблему бідності навряд чи вдасться, проте пріоритети післявоєнного відновлення повинні включати підвищення реальних доходів населення та досягнення раціональних норм споживання при підвищенні ефективності сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел:

Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України 2020 р. (2021). Статистичний збірник. К.: Держстат України, 57.

Вараксіна, О. (2020). Продовольча безпека як важливий індикатор конкурентоспроможності національної економіки [Електронний ресурс]. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: Економічні науки, 5(2), 77–85. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2020_5\(2\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjie_2020_5(2)_12)

DOI: 10.25313/2520-2294-2020-5-6032

Гринишин, В. (2021). Формування системи продовольчої безпеки України. Дисерт. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. Поліський національний університет. Житомир, 215.

Зеліско, Н. (2019). Продовольча безпека як економічний пріоритет аграрної політики України [Електронний ресурс]. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. Серія: Економіка АПК, 26, 77–80. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2019_26_16

Княженко, І., Трошкін, С., Нехамкін, М. (2021). Продовольча безпека агробізнесу в контексті викликів пандемії (COVID 19) [Електронний ресурс] *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*, 1, 30–36. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2021_1_6

DOI : 10.33783/1977-4167-2021-49-1-30-36

Кундєєва, Г., Скопенко, Н. (2022). Стійкість розвитку: продовольча безпека та безпека харчування як результат стійкості продовольчої системи [Електронний ресурс]. *Наукові праці національного університету харчових технологій*. Т.28, 2, 36–53. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2022_28_2_5

DOI: 10.24263/2225-2924-2022-28-2-5

Павловська, І. (2022). Розвиток підходів до трактування поняття «продовольча безпека» [Електронний ресурс]. *Проблеми економіки*, 3, 52–62.

Палапа, Н., Дем'янюк, О., Нагорнюк, О. (2022). Продовольча безпека України: стан та актуальні питання сьогодення. [Електронний ресурс]. *Агроекологічний журнал*, 2, 34–45. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrog_2022_2_5

DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.2.2022.263314>

Стариченко, Є. (2019). Прогнозування рівня продовольчої безпеки України. Дисерт. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. К.: НУБІП, Білоцерківський національний аграрний університет, 251.

Україна у цифрах 2020 (2021). Статистичний збірник. Держстат України, 33.

Україна у цифрах 2021 (2022). Статистичний збірник. Держстат України, 34.

Україна у цифрах 2022 (2023). Статистичний збірник. Держстат України, 32.

Франчук, В., Мельник, С., Гобела, В., Курляк, М. (2022). Продовольча безпека: трансформація засад забезпечення [Електронний ресурс]. *Ефективна економіка*, 10. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_10_3

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.1>

Шевченко, О. (2022). Екологічна та продовольча безпека як складова забезпечення економічної безпеки України у стратегічному форматі. [Електронний ресурс]. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Вип. 68, 110–117. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2022_68_20

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.68.18>

Strashynska, L. (2018). Food security of Ukraine: problems and areas of providing. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. Том 24, 1, 48–57.

Bullock, D. und Salhofer, K. (2019). Judging Agricultural Policies: A Survey. *Agricultural Economics*. Bd. 28. Nr. 3. S. 225–243.

Grethe, H., Hüger A. und Kirschke, D. (2018). Aspekte der Agrarpolitik. *Agrarwirtschaft*. Jg. 54. S.1–13.

Koester, U. (2020). Grundzüge der landwirtschaftlichen Marktlehre. Published by arrangement with the original published, Verlag Franz Vahlen GmbH, München. 463 S.

Tangermann, S., Kuhlmann, F., Shmitz, P.M. und Seegers, T. (Hrsg.) (2019). *Agriculture in Germany*. Frankfurt. DLG-Verlag. 286 S.

Strashynska L., Hryvkivska O., Mykhailyk O.

STRUCTURAL DEFORMATIONS IN THE PRODUCTION OF AGRICULTURAL PRODUCTS AND ITS CONSEQUENCES FOR FOOD SECURITY OF UKRAINE

National University of Food Technologies

The article examines the essence of the term "food problem" in its narrow and broad meaning. The structure of agricultural production in 2020–2022 was analyzed and attention was focused on significant disproportions in the development of domestic agriculture, where a significant part is accounted for by crop production.

The current situation in Ukraine with regard to the main indicators of activity in crop production is analyzed. It was determined that the increase in the production of agricultural crops during 2020–2021 was mainly due to an increase in their yield with minor changes in the area of cultivation, however, with the beginning of the war, the situation in crop production underwent drastic changes.

The main indicators of activity in livestock production were analyzed. It was determined that the number of farm animals during 2020-2022 decreased by all species, which affected the main types of livestock production in general.

It is emphasized that these trends were reflected in the consumption of basic food products by the population of Ukraine, when the consumption of food products per person per year increased in relation to products of vegetable origin and decreased in relation to products of animal origin.

It is noted that a significant deficit in the consumption of food products by the population of Ukraine in relation to rationally recommended (medically justified) consumption norms is observed for high-calorie types of products, which, given their rather high cost, are inaccessible to a significant number of the population of Ukraine.

The structure of total household expenses in Ukraine was analyzed, where it was determined that our compatriots, along with an increase in the level of income, also increase the amount of expenditure on food products, while not having the opportunity to achieve rational consumption standards for the main types of food products.

The directions of the state policy regarding the creation of favorable conditions for agricultural producers with the aim of overcoming negative trends and increasing the number of livestock and increasing the production volumes of the corresponding food products are substantiated.

Key words: food problem, food security, crop production, livestock production, structure of aggregate costs, rational consumption norms, structure of agricultural production.

Corresponding author:

L. Strashynska

E-mail: vip1967@ukr.net